

Járosi Márton–Kacsó András

Az építkezés energiapolitikája

Energy Policy and Responsibility for Society

Összefoglalás

A második Fidesz-kormány politikáját a keresztényi gyökerekre épülő „nemzetek Európájának” eszmeisége vezeti, amely az új alkotmányban is rögzítésre került. A kormány helyreállító politikája ebben foglalható össze: kapitalizmus, szociális felelősség, kereszténydemokrata gazdaságpolitika. A 2014. évi választások kapcsán újból nagy lehetőségek előtt áll az ország. Tanulmányunkban azt elemezzük, hogy a lerakott alapokon hogyan kell folytatni és kiteljesíteni a magyar nemzeti energiapolitikát.

Summary

The policy of the second Orbán Administration is based on the “Europe of Nations” concept, stemming in Christian values and also is fixed in the new Hungarian Constitution. The main foci of the rectifying policy of the Government are: capitalism, social responsibility and a Christian democratic economic policy. With the 2014 general elections

DR. JÁROSI MÁRTON az Energiapolitika 2000 Társulat elnöke (drjarosi@enpol2000.hu), KACSÓ ANDRÁS az Energiapolitika 2000 Társulat alelnöke (kacso.band@gmail.com).

approaching, once again Hungary has the opportunity to determine whether to continue on the trails blazed and to bring the new Hungarian national energy policy to the full.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A második Fidesz-kormány politikáját – támaszkodva az Európai Unió alapítóinak örökségére – a keresztény gyökerekre épülő „nemzetek Európájának” eszmeisége vezeti, amely az új alkotmányban is rögzítésre került. A kormány helyreállító politikája ebben foglalható össze: kapitalizmus, szociális felelősség, kereszténydemokrata gazdaságpolitika. A kormányfő szerint egyre fontosabbá válik a nemzeti szuverenitás, és ma a kulcskérdés az, hogy „ki kormányoz bennünket”.¹

A 2014. évi választások kapcsán újból nagy lehetőségek előtt áll az ország. Már a 2010-es választásokra készülve is a nemzeti irányú fordulat reményében dolgoztuk ki és hoztuk nyilvánosságra 2010. február 8-án *A helyreállítás energiapolitikája* c. tanulmányunkat és állásfoglalásunkat.² Erre visszatekintve örömmel állapíthatjuk meg, hogy javaslatainkból a második Fidesz-kormány sokat megvalósított. Tanulmányunkban azt elemezzük, hogy a lerakott alapokon hogyan lehetséges folytatni és kiteljesíteni a magyar nemzeti energiapolitikát. Összefoglaljuk a 2014-től esedékes építkezésre vonatkozó energetikai javaslatainkat.

Világenergetika

*„Vándorútjainkat követjük, a teljes sötétség az idegenvezetőnk,
és kétségeink adnak nekünk biztatást.”*

Jean-Pierre Caussade, 18. századi jezsuita szerzetes

Kaszinó-kapitalizmus. Az energetikai világfolyamatokat Fenyves Iván Dél-Afrikában élő hazánkfia az alábbiak szerint jellemezte *Energetikai világproblémák Dél-Afrikából nézve* című előadásában.³ Az „új világrend” jellemzői: a „szabadpiac”, a politikai és pénzügyi rendszerek instabilitása, dereguláció, globalizáció. Ebben a világban a megbízható hosszú távú energetikai tervezés, így az energia- és teljesítményigény, a létesítési és üzemköltségek tervezése igen nehéz, majdnem lehetetlen. A fő befolyásolási ténye-

zők: pénzügyi korlátok, (laikus) közvélemény, média, gazdasági fluktuáció (infláció, kamatlábak, devizaárfolyam), politikai szempontok. Susan Strange angol politikai közgazdász (1986) híres mondására hivatkozott, amely szerint a mostani ún. „kaszinó-kapitalizmusban” a spekuláció és a pénzkereskedelem fontosabbak, mint az ipari folyamatok.

...a mostani ún. „kaszinó-kapitalizmusban” a spekuláció és a pénzkereskedelem fontosabbak, mint az ipari folyamatok.

A fosszilis készletek. Ezek kimerülési ideje eltolódik. A közismert (Hubbert) szabály szerint valamikor 2010 táján kellett volna bekövetkezni a kőolajtermelés kényszerű csökkenésének, amikortól a termelés fedezetétől szolgáló ismert és újabban felfedezett tartalékok már nem teszik lehetővé a termelési/fogyasztási szint fenntartását. A gazdaságosan kitermelhető „nem konvencionális” olaj- és földgázkészletek ezt a kritikus pontot időben eltolták. Az amerikai palagáztermelés⁴ felfutásának következményei ma még beláthatatlanok, de biztosan jelentősek lesznek. „Megváltoztatja majd az amerikai külpolitikát. Abban az értelemben feltétlenül, hogy nem energiaközpontú, hanem stratégiai központú lesz az amerikai külpolitika, a palagáz miatt nem lesz rászorulva az olajkitermelő országokra, arra, hogy a közel-keleti diktatúrákat kiszolgálja.”⁵

A világhatalmi következmények. Az USA-ban az energiaárak alacsonyok. Ez a korábban kiszervezett ipari termelés jelentős részének repatriálásához vezethet. Az Egyesült Államok 2035-ig kismértékben növelheti az

A világhatalmi következmények. A megnövekedett földgázfelhasználás a szénfelhasználás visszaesését eredményezi, ami a szén világpiacát kínálati irányba tolja el, és a szén árát is csökkenti, növelve felhasználását. Az Egyesült Államok és Kanada valószínűleg nettó olajexportőrre válik 2030-ra, és már két év múlva nagyobb termelő lesz, mint a világ jelenlegi két legnagyobb olajhatalma: Szaúd-Arábia és Oroszország. Ezzel párhuzamosan a fő szénhidrogén-szállítási irányok átrendeződnek.

Az árak alakulása. Az USA vetélytársaival szemben jelentős versenyelőnyhöz jut. A földgáz esetében például a jelenlegi amerikai árak az európai gázárak egyharmadát, míg a japán díjak egyötödét teszik ki. Ennek megfelelően az elektromos áram tekintetében is hasonló aránytalanság mutatkozik az árakban.

Világhatalmi következmények. Az USA-ban az energiaárak alacsonyok. Ez a korábban kiszervezett ipari termelés jelentős részének repatriálásához vezethet. Az Egyesült Államok 2035-ig kismértékben növelheti az

energiaintenzív iparágakhoz köthető kivitelét, amivel szemben az európai és a japán export együttesen közel egyharmadával eshet vissza. Technológiai monopóliuma révén az USA új „fegyverhez” jut. A világról, a nyersanyagokért, az energiáért, az olajért folytatott küzdelem hadszínterei átrendeződhetnek, ami destabilizáló hatású lehet. Erősödhet a fogyasztás fenntarthatóságára vonatkozó propaganda, ugyanakkor a „világmegmentés” mítoszai meggyengülhetnek. Az egyedül helyes alkalmazkodás esélyei pedig csökkenhetnek.

Az Európai Unió

Energetikai „kommunizmus”.⁶ „Az energiagazdaság céljainak Európa 2020 stratégiában⁷ látott megfogalmazását az Unió egyes vezetőinek politika-filozófiai beállítottságára, s leginkább Jeremy Rifkin szellemi befolyására lehet visszavezetni. Rifkin szerint akkor következtek be ipari forradalomként felfogható változások, amikor az energiatermelés és a kommunikáció módja változott. Most az internet és a megújulóenergia-felhasználás képezi az alapját a minőségi változásnak, a harmadik ipari forradalomnak, amelyben az intelligens villamos hálózatok segítségével zajlik a kollektívizált termelés és felhasználás, egyfajta *energetikai kommunizmus* formájában. E grandiózus kísérletnek az Európai Unió a színtere, ahol a jövő építésének öt programpontja van: 1. a megújuló energiák felhasználása; 2. a lokális, megosztott energiatermelés megvalósítása; 3. a villamosenergia-tárolás megoldása a hidrogénenergetika és más módszerek alkalmazásba vételével; 4. az okos villamos hálózatok kiépítése, egyfajta energiainternet létrehozása, amelyben mindenki egyszerre termelő és fogyasztó (producer+consumer=prosumer); 5. a közlekedés átállítása villamos és üzemanyagcellás hajtásra.”

Ez a program egy új „ipari platformot”, megatechnológiát hozna létre, amelyen új termelési módok valósulnak meg. Az Unió szénmentes gazdaságának létrehozása 2050-re mintegy évi 270 milliárd eurót igényelne. Tény, hogy ennek a „forradalmi kísérletnek” nem látszanak az európai élettérre gyakorolt kedvező hatásai. A globális klímavédelemben is marginális az Európai Unió törekvéseinek hozadéka, s nem kompenzálja a feltörekvő gazdaságok erőteljes emissziónövelését. Az, hogy belátható időn belül az országok leépítik az energia- és kibocsátásintenzív termelést és fogyasztást, s ezáltal majd az Európai Unió karbonmen-

tes gazdasága az élre tör, igen valószínűtlen vízióknak tűnik. Ilyen radikális váltás a jelenlegi erőterben aligha várható. A megújuló energiák hasznosítása és az energiahatékonyság növelése lehet az önmegváltás hittétele, de nemcsak hatástalan a modern gazdaság és társadalom fogyasztáscentrikus közegében, hanem valószínűleg tragikusan visszavetné a gazdaságilag kevésbé erős társadalmak fejlettségi szintjét.

Magyarország

Az uniós csatlakozás körülményeinek máig ható következményei. Az Európai Unióhoz való csatlakozás idején óriási nyomás nehezedett országunkra. A nagyon profitábilis iparágakat – köztük az energiaszolgáltatást is – a nagy nyugat-európai, részben állami cégek szerezték meg. Tulajdonképpen a piacainkat sajátították ki. Ami állami kézben maradt, mind a mai napig működőképes állapotban van, ezzel szemben az erőműpark többsége jelentősen leromlott, ami lényegében Paks és az átviteli hálózat kivételével gyakorlatilag külföldi kézbe került.

Kapacitásmérleg. Ma a hazai fogyasztás mintegy harminc százalékát külföldről látjuk el. Tehát a villanyszolgáltatás forrásoldali biztosítása jelentős mértékben kereskedelmi tevékenységgé alakult. Ugyanakkor kényszerűen szembesültünk az erőműparkunk nagy részének riasztó korszerűtlenségével és gazdaságtalanságával. Mindez addig nem okoz gondot, míg a szükséges források és infrastruktúra rendelkezésre áll.

Energiamérleg. A magyar energiamérleg struktúrája a szénhidrogén-korszaktól kezdődően kedvezőtlenül alakult. A földgáz részaránya túlsúlyossá vált a magyar energiamérlegben, a fűtési és villanytermelési felhasználásban. Jelenleg az összes primer energia kétharmad része import (hasadóanyag nélkül számítva). Ezt a helyzetet hosszú ideig alapjaiban nem lehet megváltoztatni semmilyen energiahordozóval, megújuló energiával sem. Ezzel együtt kell élni. A felelős kormányzat tehát arra törekszik, hogy ezen adottságoknak a figyelembevételével bővítsa a mozgásterét a nemzetközi földgázzállításban és -tárolásban.

Magyarország később csatlakozhat a palagáz-forradalomhoz.⁸ Elsősorban a szabályozás és az engedélyezés szab ma gátat a nem hagyományos gázkészletekhez kapcsolódó európai és magyarországi fejlesztéseknek, miközben a kitermelés felfutása teljesen új helyzetet eredményezne a kontinens piacain. A palagáz európai előfordulása 6–10 éven belül le-

hetővé tenné, hogy mind a kontinens, mind Magyarország piacán számottevő mértékben megjelenjenek a nem hagyományos gázkészletek. *A nem konvencionális gáztechnológia viszonylag új, és elég gyorsan változik, így nem lehetetlen, hogy a távolabbi jövőben Magyarországon is gazdaságos lesz a gázkitermelés. Magyarország érdeke, hogy olyan szabályozási környezet jöjjön létre, amely lehetővé teszi a gazdaságos kitermelést.*

AZ ÉPÍTKEZÉS ENERGIAPOLITIKÁJA 2014-TŐL

Alapelvek

Magyarország nem tudja egymaga megváltoztatni az egész Európai Unió energiapolitikáját, de kelet-közép-európai összefogással lehet módosítani azt. Mindehhez szükséges a hazai szakmai értelmiség részvétele is az energiapolitika alakításában.

Addig is, amíg megvalósul a kelet-közép-európai összefogás, meg lehet találni azokat a lehetőségeket, amelyekkel – tiszteletben tartva az érvényes piaci játékszabályokat – tudjuk a közösség, a „tízmillió magyar részvényes” érdekeit képviselni.

Környezet és energiapolitika

Környezetvédelem. A növekedés határaitra vonatkozó felismerések felerősítették az emberiség lelkiismeretére apelláló környezetvédő mozgalmakat. Sajnálatos, hogy ezek a nemes törekvések is egyre inkább a globális hatalmi manipuláció áldozataivá váltak.⁹ A zöldek politikaformáló tényezőkké váltak Európában és hazánkban is.

A gazdasági élet szereplői és a politikusok felismerték a környezetvédelemben rejlő üzleti és propagandalehetőségeket, s igyekeztek az ilyen mozgalmakat befolyásolni. Az energiapolitikán belül túl hangsúlyos lett a megújuló energiákhoz való viszonyulás. A környezetkímélőbb megoldások, az ún. megújuló energiák a hagyományos forrásoknál sokkal drágábbak, tovább növelik a fogyasztói költségeket, újratermelik az alapproblémát, az egyenlőtlenségeket, miközben a befektetők a kiemelt támogatásokból extraprofithoz jutnak. Az ésszerűség irányába tett minimális lépés lenne, ha a megújuló források értékelése is a piacon keresztül történne, és a költségeik között megjelenéne az az általuk okozott pénzügyi terhek is, melyeket ma még mások kényszerülnek fedezni (externális költségek).

A magyar megújuló lobbí. Az Unió egyoldalú megújulóenergia-politikája melletti kritikátlan elköteleződés volt a magyar energiapolitikának is az egyik sarkalatos, de veszélyeket rejtő jellegzetessége. Ennek szellemében készültek az ún. megújulóenergia-stratégiák is. Az MSZP-közeli agrárlobbi volt ebben a fő zászlóvivő, hiszen az elsőrendűnek tekintett nagyüzemi biomassza-termelés mesés EU-támogatások megszerzését tette lehetővé.

Hazánkban korábban az SZDSZ volt a környezetvédelem első számú bajnoka, s igyekezett politikai támogatottságát ilyen módon is erősíteni. Ma a szerepét az LMP próbálja átvenni. Sajnos az MSZP is egyre inkább ebbe az irányba változik. Jól mutatja ezt, hogy felmondták az atomerőmű-bővítés kérdésében korábban kialakult nemzeti konszenzust,¹⁰ s azóta is hezitálnak; mostani programjukban is az áll, hogy célszerű korlátokhoz kötnék az atomenergia felhasználását.¹¹

Klímavédelem. A környezeti hatások figyelembevétele szempontjából hazánkban fontos az úgynevezett „klímavédelem”, mellyel a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS-2) foglalkozik.¹² Ez három fő részből áll:

- Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia (NÉS): a globális melegedés lehető mérséklésére;
- Dekarbonizációs Stratégia (DS): a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése – elvileg a megszüntetése;
- Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS): az elkerülhetetlen éghajlatváltozások hatásainak kezelése, alkalmazkodás hozzájuk, a károk minimalizálása.

Az energetika túlzottan hangsúlyos szerepet kap a fenti stratégiákban. Ezt a hazai energiapolitika is kezdi felismerni: „Amíg a klímapolitika szorosan kötődik az energiapolitikához, nem lehet sikert elkönyvelni az energiaágazatban, ezért le kell választani az energiapolitikáról”, mondta Kovács Pál, az NFM államtitkára az Országos Bányászati Konferencián.¹³

A földi éghajlat változását nem tudjuk érdemben befolyásolni. Az éghajlatváltozásban az emberi tevékenység szerepe, az érdemi befolyásolás lehetősége tudományosan nem igazolt, az ezt megfékezni szándékozó dekarbonizáció: globalizációs manipuláció. Nem igaz, hogy „stratégiai érdekünk... a fenntartható gazdasági növekedés megvalósítása”, amint ezt a NÉS-2 állítja (4. o.). Az állandó gazdasági növekedés ugyanis, amelyre az egész világ globális gazdasága épül, nem tartható fenn! Fogyasztásunk önkorlátozása nélkül nem menthető meg az emberiség. Van-e esélye egy más értékrendű világ felépítésének?

Tudomásul kell venni, hogy bár európai uniós kötelezettségeink miatt mindegyik témával foglalkozni kell, de saját erőforrásainkat csak az érdemi eredménnyel kecsegtető célkitűzésekre szabad fordítani. Az Európai Unió által nyújtott támogatásokból minél többet az általunk is értelmesnek tartott célokra kell felhasználni. Így válik igazán fontossá számunkra a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia. *Egyetlen esélyünk a túlélésre, vagy szerényebben: nemzetünk életének megújítására, ha kis nemzetként okosan alkalmazkodunk mind Földünk általunk gyakorlatilag nem befolyásolható változásaihoz, mind a világpolitikai áttrendeződésekhez.*

Messzemenően egyet kell érteni a NÉS-2-ben megfogalmazott Adaptációs jövőképpel (8. o.): „felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!”

Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek elhárítása érdekében az alkalmazkodás és a felkészülés teendőit be kell építenünk a szakpolitikai tervezésbe és a gazdasági/politikai döntéshozatalba. Erre kell az erőforrásokat ésszerűen felhasználni, ahelyett hogy pótcselekvéseket támogatnánk.

Hasonlóan kell viszonyulnunk a globális világpolitikához is. Mindehhez nemcsak okosnak, de egészségesnek, életképesnek is kell lennünk. Így jutunk el ahhoz az alapvető felismeréshez, amiről a NAS szól.

Az egészségből, az élhetőség követelményéből kell kiindulni, minden részstratégiának ezt kell szolgálnia komplex módon, az ellentmondások lehető minimalizálásával. Ez a közösségi érdek. Az élet oldalán kell állnunk, s ehhez szövetségeket kell találnunk mind az Európai Unióban, mind az egész világon. Nemzetünk kulturális múltja ezt megalapozza.

Energiabiztonság

Külpolitika. Az oroszországi primer energiahordozók behozatali függősége belátható időn belül számottevően nem csökkenthető. A megújulókkal semmiképp, a hazai lignittel is csak részben. A legjobb intézkedések hatása is csak hosszabb távon érvényesül. Ez a felismerés kell hogy vezesse a kormány energetikai külpolitikáját.

Az ellátásbiztonságot az Európai Uniónak elsősorban az import primer energiahordozók közös piacával kellene elősegíteni. Ezzel szemben a meghatározó államok külön utakon járnak. A legnagyobb kelet–nyugati gázvezeték mintegy fél tucat uniós tagállamot megkerülve

Oroszország és Németország között létesült. Máig alig vannak a régióknak fejlesztésére irányuló közös európai érdekű primer energetikai beruházások. Mivel a visegrádi országoknak ebből a szempontból közősek az energetikai érdekei, a kibővített közép-európai regionalitás keretében lehetséges és szükséges ezek összehangolása.

Az EU-ban változást elérni csak szakmai hozzáértéssel párosuló elszántsággal lehet...

Az ellátásbiztonság megvalósítása elsősorban politikai garanciákkal, az ezt alapozó közös energetikai befektetésekkel lehetséges, nem mondván arról, hogy az Európai Unióban is az energiahordozók közös piacát kell erősíteni.

A magyar energiapolitika feladata az Unió energiapolitikájának magyar érdekű befolyásolása. Az EU-ban változást elérni csak szakmai hozzáértéssel párosuló elszántsággal lehet, ha van jól kommunikálható cél, amelyhez a tagállamok egyetértése megszerezhető. Ehhez kell kihasználni a visegrádi együttműködésben rejlő lehetőségeket és a máshol jelentkező hasonló törekvéseket.

A visegrádi országoknak közösen kell fellépni az uniós energiapiaci szabályozás módosítása érdekében. A piacsabályozást úgy kell demokratizálni, hogy ezek a szabályok csak a tagállamok egyhangú szavazatával léphessenek hatályba, illetve lehetővé kell tenni, hogy a tagországok kimaradjanak a számukra hátrányos belső piaci szabályozásból.

Regionalitás. A visegrádi országok (V-4) kezdeti eredményeire jó példák az alábbiak:

A visegrádi országok képviselői az Energia Tanács ülése alkalmából tartott találkozójukon 2013. december 12-én, Brüsszelben közös nyilatkozatot fogadtak el.¹⁴ A V-4-ek támogatják az üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátásától mentes atomenergiát, a nem hagyományos szénhidrogének (pl. palagáz) kitermelését. Az aláíró országok fenntartják jogukat saját energiamixük nemzeti sajátosságukhoz és a környezetvédelmi szempontokhoz igazodó meghatározására.

Közösen kell fellépni a gázellátás diverzifikálása érdekében és a nukleáris energiatermelés diszkriminálása ellen, az atomerőművek működtetésében, valamint építésében. A szükséges, illetőleg célszerű állami szerepvállalást az Európai Unióval el kell fogadtatni. A visegrádi országok érdekérvényesítésének fontos eszköze lehet, ha politikusi pozíciókat szereznek az Európai

Uniót irányító bürokráciában. Magyarország részéről az energetikáért felelős biztosi pozíció megszerzése lehet az elérendő cél. A 2014. évi uniós parlamenti választások utáni személyi átrendeződés ehhez lehetőséget kínál.

Gázellátás

A legnagyobb részarányú primer energiahordozó a földgáz, amin hosszú távon sem lehet változtatni. A felelős kormányzatnak arra kell törekedni, hogy ezen adottságoknak a figyelembevételével bővítse az energiapiaci szereplők mozgásterét, segítse a fogyasztók ellátását megbízhatóan és elfogadható áron rendelkezésre álló energiahordozóval. Ennek legfontosabb eszközei:

- A nagykereskedelmi gázpiac támogatása a forrássdiverzifikáció, likviditásbővítés és regionális irányba történő fejlesztés révén;
- Állami tulajdon szerzése a stratégiai és ellátásbiztonsági szempontból fontos infrastruktúra-elemek és piaci szereplők esetében;
- Új fogyasztói piacok létrejöttének támogatása, ha az összhangban van a nemzetstratégiával és az ország teherbíró képességével (pl. közlekedési célú felhasználás).

A visszavásárolt gázpiaci infrastruktúra, valamint piaci jelenléte révén Magyarország fontos piaci központként működhet a kelet-közép-európai régióban. A piaci jelenlétnek köszönhetően javulnak az ország ellátásában kulcsfontosságú gázkapacitás-lekötési szerződések megkötése során az alkupozícióink.

Az állami MVM Csoportnak jelentősen bővült a gázpiaci jelenléte, kiegészült a gáz-nagykereskedelemmel is, ezáltal erősítve az állami befolyást ebben az energetikai szegmensben. Megindult a gázszolgáltatók visszavásárlása is. Ennek első lépéseként a Főgáz Zrt. többségi részvény-csomagja került az állami MVM Zrt.-hez.¹⁵

Az állami energetikai társaságnak célszerű részt vállalnia a kisházfogyasztók ellátásában is.

Villamosenergia-ellátás

A pillanatnyi helyzet stabilnak tűnik, a jelentkező gondok az ellátásban részt vevő társaságok szintjén megoldódnak. Mivel jelentős az állami tulajdon részaránya az ellátórendszerben, a társadalompolitikai célokat is szolgálni tudja az iparág. A helyzet pozitívumai:

– Jól működő, több országra kiterjedő nagykereskedelmi piac része vagyunk.

– Az ellátás biztonsága és minősége megfelel a több évtizedes gyakorlatnak.

– A megújulóenergia-termelő források nagysága és összetétele még elviselhető a villamosenergia-rendszer üzembiztonsága szempontjából.

– A viszonylag jól kiépült átviteli hálózatnak köszönhetően intenzív energiacsere zajlik a szomszédos szabályozási területekkel/országokkal.

– A határkeresztező kapcsolatok és a különféle piaci szegmensek lehetővé teszik a gazdaságos importenergiához való hozzájutást.

A kialakult helyzet kockázatait, esetleges veszélyeit a jövőre vonatkozóan:

– A nagykereskedelmi árak szintje olyan alacsony, hogy az önmagában nem biztosítja semmilyen termelőberendezés beruházásának megtérülését, sőt általában nem nyújt fedezetet a komolyabb felújításokra, rekonstrukciókra sem. Számos erőmű rendelkezésre állása folyamatosan romlik.

– Hasonló gondok jelentkeznek más, szomszédos rendszerekben is, ami megkérdőjelezi a regionális piac jövőbeli likviditását, áttételesen az importunk rendelkezésre állását is.

– Sem hazánkban, sem a környező országokban még nem működik semmilyen formája a termelői kapacitások rendelkezésre állásának ösztönzésére.

A hazai erőműépítés elkerülhetetlen szükségessé vált.

Paksi bővítés. Hazánk számára nagy lehetőség a Pakson lévő erőmű továbbüzemeltetése és bővítése. A nukleáris alapú villanytermelés nem nélkülözhető, mert az energetika legfontosabb alapkövetelményeinek leginkább az felel meg:

– Az üzemanyag többirányú beszerezhetősége és tárolhatósága növeli az ellátásbiztonságot, csökkenti az importfüggés veszélyét.

– Az atomerőmű nem okoz üvegházhatásúgáz-kibocsátást.

– A termelési költség struktúrája az energia piacra jutása szempontjából kedvező.

– A korszerű műszaki megoldások lehetővé teszik a rendszerszabályozási piacon való részvételt is.

– A termelt villany élettartamra vetített átlagára, a rendkívül hosszú élettartam és a teljes önköltségen belül az üzemanyagköltség kisebb hányada miatt, viszonylag kedvező.

– Magyarországon megvan a nukleáris iparhoz szükséges magas szintű szakmai és biztonsági kultúra.

A nemzetközi nagykereskedelmi villanypiac és Magyarország helyzetét figyelembe véve az atomerőmű építése pénzüpiaci kölcsön helyett csak államilag garantált kedvező külföldi kölcsönrel valósítható meg.

2014. január 14-én orosz–magyar kormányközi megállapodás született a Paksi Atomerőmű bővítéséről.¹⁶ A fenti feltételeknek mindenben megfelel az aláírt megállapodás a két új, egyenként 1-1,2 GW kapacitású paksi atomerőmű-blokk létesítésére.

A 10-12 milliárd eurós beruházáshoz Oroszország államközi hitelt biztosít. Az első új blokk 2023-ban kezdhet működni, az erőmű pedig magyar állami tulajdonban marad.

Az erőmű bővítéséhez biztosítandó orosz államközi hitel költsége nem épül majd be a Pakson megtermelt áram árába, a hitel visszafizetéséért a teljes magyar költségvetés vállal garanciát. Ezzel elérhető lesz, hogy további 60 évre ez az erőmű biztosítsa a legolcsóbban az áramot. A Paksi Atomerőmű nélkül a magyar gazdaság nem tud versenyképesen működni, jelentette ki Orbán Viktor miniszterelnök.¹⁷

Az európai uniós együttműködés szempontjából fontos, hogy az új blokkokkal kapcsolatos szándékot a magyar kormány előzetesen megküldte Brüsszelnek, amely nem emelt vétót velük szemben. Az egyezmény a magyar nemzeti energiapolitika fontos sikere.

„Üdvözöljük a Magyarország és Oroszország között az 1966 óta fennálló nukleáris együttműködés meghosszabbítását, a Paksi Atomerőmű bővítéséről kötött kormányközi megállapodást, a kapcsolódó finanszírozási megállapodást.”¹⁸

Lignit. A Mátrai Erőmű Zrt. közel 1000 MW-os kapacitásával jelenleg Magyarország második legnagyobb áramtermelője, az erőművet kiszolgáló bányák (Visonta, Bükkábrány) élettartama változatlan termelési volumen mellett több mint 60 év. Az erőmű fejlesztése 2008-ban napirenden volt, különös tekintettel a főberendezések fokozatos avulására, rendelkezésre állásuk folyamatos romlására.¹⁹ A tervezett fejlesztés a virtuális „környezetvédelmi mumus”, a CO₂-kvóták miatt vált „gazdaságtalanná”.

**Magyarországon a lignit
az egyetlen, számottevő
mennyiségben rendelkezésre
álló, hazai kitermelésű
energiahordozó...**

Magyarországon a lignit az egyetlen, számottevő mennyiségben rendelkezésre álló, hazai kitermelésű energiahordozó, amelynek felhasználása ezért az energiaellátás biztonsága szempontjából is fontos. Az új blokk építése ezért nemzeti érdek. A hazai energiahordozóval megtermelt villamos energia költsége a lignitkitermelés költségeitől függ, így hosszú távon is stabil.

A hazai lignitbázisra épülő erőműfejlesztés lehetőségét napirenden kell tartani, és kedvezőbb finanszírozási, piaci viszonyok esetén meg kell valósítani.

Átviteli hálózat. A villamosenergia-ellátás alapstruktúrája. Hogy a nemzeti tulajdon milyen fontos és milyen hasznos, azt jól szemlélteti a máig nemzeti tulajdonban maradt nagyfeszültségű átviteli hálózat fejlesztése és világszínvonalú állapota. Erről a sikertörténetről szakmailag hitelesen és közérthetően számolt be a MAVIR kiadásában megjelent dokumentum.²⁰

Az átviteli hálózat fejlesztését, korszerűsítését elsősorban a hazai igények biztonságos kielégítése, valamint a piaci lehetőségek kihasználása érdekében, a MAVIR koncepciója szerint kell folytatni.

Általában nem kap megfelelő méltatást, hogy az MVM-OVIT Zrt.²¹ több mint hat évtizedes hagyományai alapján, kiérlelt és elkötelezett szakmafilozófiájának megfelelően, vállalkozóként folyamatosan fejlődve az energetikai ipar megbízható, versenyképes és magas színvonalú közreműködője, alkotó részese volt és maradt. Nemcsak a hazai, de a nemzetközi hálózatépítésben is egyre jelentősebb szerepet játszik, miközben profilját folyamatosan bővíti.

Az MVM-OVIT Zrt. mint a hazai villamosenergia-ellátás része szaktudásával, tapasztalataival, eredményeivel és fejlesztési kapacitásaival nemzeti értéket képvisel, amit őrizni, védeni és fejleszteni kell.

Rendszerszabályozás. A mértéktelen megújuló bázisú villanyfejlesztés működésképtelenné teheti a villamosenergia-rendszereket új szabályozási/tárolási lehetőségek nélkül. A jelenlegi piac kínálati jellegének csökkenésével szembe kell nézni ezzel a problémával is. A szóba jöhető berendezések további beruházási kötelezettségekkel – és hatalmas költségekkel – terhelik a megújuló energiák fejlesztését, és növelik a villamosenergia-árat. Megtérülésük ugyanakkor roppant kétséges. Beruházásuk súlyos kockázatokkal terhelt.

A villamosenergia-tárolók a rendszerszabályozási piac élénkítésében, vagy nagyobb mennyiségű megújulóenergia-bázisú villamosenergia-termelő kapacitás

rendszerbe állításánál akkor segíthetnek, ha a kockázatok külső erőforrások (visegrádi összefogás, EU-támogatás) igénybevételével kezelhetők.

Bős–Nagymaros. Egyelőre még mindig sokakat foglalkoztató magyar „tabutéma”. Az Energiapolitika 2000 Társulat került ezt a témát, mert nem igazán energetikai, hanem hidrológiai helyzetünkből adódó, igen komplex, az ország hosszú távú jövőjét befolyásoló kérdés. Sajnos, különös tekintettel az előzményekre, alkalmas a társadalom megosztására, a figyelem elterelésére könnyebben megoldható, aktuális energetikai kérdésekről.

Álláspontunk alátámasztására két klasszikust idézünk. Mosonyi Emil: „Vitathatatlan, hogy a magyar Duna-szakasz hajózhatóságának érdekében vízlépcsőket kell építeni! Nem szükséges a nagy duzzasztási magasság, hiszen a hajózás biztosítása a cél, nem a villamosenergia-termelés.”²² Lévai András: „Jómagam – a vízlépcsőrendszer egy része, az energetikai hasznosítás képviselőjeként – bevallom, hogy a kezdeti, a létesítés őstét, a Visegrádi vízerőmű megvalósítását javasló terveket kezdettől fogva el-leneztem. Szempontjaim akkor azonban kizárólag gazdaságiak voltak.”

A BNV hazánkban a rendszerváltozás, Szlovákiában a nemzetállam születésének szimbóluma. A szimbólumok harca nem energetikai kérdés.²³ Megtapasztaltuk, hogy az uniós csatlakozás ebben a témában sem hozott eddig semmiféle könnyebbséget. Jól bizonyítja ezt az EU Duna Régió Stratégiájának (DRS) 2011. évi kudarca.²⁴

Lévai professzor 2000-ben megjelent könyvének²⁵ előszavában kifejti, hogy az elkövetett hibák őszinte bevallásával és a fennálló problémák nyílt és baráti tisztázásával, az igazság (VERITAS) szolgálata mentén lehetséges a kölcsönösen előnyös menekülés ebből a csapdából. Kelet-közép-európai összefogással kell megteremteni ennek politikai feltételeit. Meg kell szerezni az Európai Unió támogatását, mert saját erőből ez nem megoldható. Ez is a következő generációkra váró feladat.

A Duna-hasznosítás kérdését távlati feladatként, a kelet-közép-európai összefogás keretében, a témának EU-szintre emelésével kell napirenden tartani.

Távfütés

Épületenergetika. A lakóépületek igen jelentős energiafogyasztók. Az ország földgázfelhasználásának mintegy 44%-a, a teljes hazai energiafelhasználás mintegy 15%-a épületfűtés. Az épületek energiafogyasztá-

sának mérséklése tehát fontos célkitűzés, de nem szabad hatását túlértékelni.

A hőszigetelés hatékonyságát leghelyesebb az új épületek létesítésekor és szerkezetileg szükséges felújításakor megkövetelni. A hőszigetelés korszerűsítése önmagában csak igen hosszú idő alatt megtérülő beruházás, ritkán lehet gazdaságos. A panelprogram tehát fontos, de a távfűtés alapproblémáit nem oldja meg.

Az épületek energiatanúsítási rendszere hosszabb távon segíti a fogyasztóienergia-megtakarítást. Ha már elszánjuk magunkat, akkor első lépcsőben a kazánok cseréjét végezzük el. Ez töredéke az ablakcserének és a hőszigetelésnek, de jelentős hatékonyságjavulással és gázfelhasználás-csökkenéssel párosul.

Az államnak ezért ezt a területet – az európai uniós támogatásokat is figyelembe véve – megfelelő programokkal kiemelten kell támogatni.

A távfűtés szociálpolitikai képződmény. A hazai távfűtés a szociális ellátórendszerek részeként, a házigyári lakásépítésekhez kapcsolódva földgázbázison alakult ki. A hőforrások és a lakások hőszigetelése és fűtési berendezései energetikailag nem voltak hatékonyak. Ezt a rendszert belehelyezni úgymond a piaci viszonyok közé, amint ez nálunk történt, azzal a következménnyel járt, ami most van. A távfűtési piac működésképtelen.

Drága, kerülő úton jutottunk vissza a „piaci viszonyokra” való áttérés kapcsán korábban megszüntetett állami dotációhoz. Előbb a kapcsolt energiatermelés kampányszerű támogatása fedte el a valódi helyzetet, majd ennek csökkentése után egyértelművé vált, hogy a rendszer változatlanul csak állami támogatással üzemeltethető.

A távfűtés szükségszerű fenntartására nincsenek „piaci típusú” megoldások, csak osztársadalmi szolidaritással működtethető. Tudomásul kell venni, hogy a lakosság 20 százaléka ilyen otthonokban él, ennek fenntartása közös társadalmi érdekünk. A távfűtés energiahordozója alapvetően a földgáz marad. Az ehhez szükséges társadalmi szolidaritást az államnak kell kikényszeríteni.

A tüzelőanyag-váltás (pl. megújulóakra) csak a meglévő infrastruktúra felhasználásával, részlegesen képzelhető el. A geotermia bekapcsolása esetenként és korlátozottan lehetséges. A hőszivattyúk működéséhez villamos energiára van szükség. Ezért a fajlagosan nagy beruházási költsége mellett, a drága villamos energia súlyos korlátja az elterjedésének. Csak jelentős beruházási és működési támogatással életképes.

*Kapcsolt energiatermelés.*²⁶ A kapcsolt energiatermelést hazai és EU-szinten egyaránt ma már általában pozitívan ítélik meg. A kapcsolt energiatermelés érzékeny megoldás, hatékonyságát befolyásolja az alkalmazott műszaki megoldás, a felhasznált primer energia és a hasznoshő-igény.²⁷ A hőigény szerepét két okból is hangsúlyozni kell: egyrészt a kapcsolt energiatermelés meghatározó alapja a hasznoshő-igény, másrészt a fogyasztói energiatakarékosság következtében jelentősen csökken a hasznoshő-igény és a kapcsolt hőtermelés. A távfűtés két esetben lehet hatékony és gazdaságos. Egyrészt, ha az egyedi fűtéshez képest jobb hatásfokkal és olcsóbb primerenergia-felhasználással biztosítja a település hőellátását, másrészt, ha a távhőt nagy hatékonyságú kapcsolt energiatermelés állítja elő.

Integrált távhőtulajdon. A nagy hazai távfűtések többségének sajátossága, hogy a kapcsolt hőtermelést és a távhőszolgáltatást más-más vállalat végezte, végzi. A kapcsolt energiatermelés két terméke közötti primerenergia- és költségelosztás problematikáját súlyosbította a különböző tulajdonosok eltérő érdeke.

Az államnak elő kell segíteni, hogy teljes vertikumú önkormányzati (termelő és szolgáltató) távfűtő, sőt energiaszolgáltató társaságok jöjjenek létre. Ez biztosíthatja az árérzékeny, sérülékeny helyi hőfogyasztók részére a legalacsonyabb értékesítési árat. Támogatni kell, hogy az önkormányzatok a távhőtermelésben is tulajdonosi pozícióba jussanak, ami úgy lenne elérhető, ha a privatizált, külföldi tulajdonú hőtermelő társaságokat (erőműveket) az önkormányzatok, állami támogatással, meg-, illetve visszavásárolnák.

A távfűtés ára. A távfűtési fogyasztók védelmének legfontosabb eleme a teljes körű költségalapú, hatósági ármegállapítás és a kapcsolódó hatékony költségellenőrzés.

A távfűtési díjak hatósági ármegállapítása helyes lépés volt, de a fűtőerőművek önkormányzati tulajdonba kerülése után az azokban termelt villany árát is hatóságilag kell megállapítani. Ezzel a költségmegosztás kérdése megoldódik, a kapcsolt energiatermelés haszna a hőfogyasztóknál érvényesül. A meglévő távfűtési rendszereket normatív hatékonysági kritériumok alapján minősíteni kell, a gazdaságilag életképtelen rendszereket át kell alakítani.

Támogatások. A hatékony energiaellátást (pl. a kapcsolt energiatermelést és a megújuló energiák használatát) indokolt szabályozni és támogatással ösztönözni. Ezt a célt szolgálta a KÁT- (korábban KÁP) rendszer, amely alapelveiben és gyakorlatában egyaránt elhibázottnak

bizonyult. A KÁT-rendszer a megújuló forrásokból és a kapcsolt energiatermelésből a villamos energiát részesíti támogatásban, és a támogatás alapját is a villamosenergia-termelésben teremti meg. A támogatás célját az elért energiamegtakarításhoz és környezetszennyezés-csökkentéshez, illetve annak elősegítőjéhez kellett volna kötni. A hatékony kapcsolt energiatermelés létesítését indokolt ösztönözni, de a már megvalósított hatékony termelés nem szorulhat folyamatos támogatásra. Sajnos a rendszer az összes meglévő berendezés fenntartását támogatta, a nagy hatékonyságú kapcsolt energiatermelést is, s így a támogatás nagy része a külföldi tulajdonú termelőkhez került extraprofit formájában.

A KÁT-rendszert jelen formájában indokolt teljesen megszüntetni, s az energiamegtakarításokat és a megújuló energiák hasznosítását célzó fejlesztéseket új, helyes elvekre épülő támogatási rendszerrel kell ösztönözni. A kapcsolt energiatermelés csak a hasznoshő-igény bázisán, a hőfogyasztók érdekeinek figyelembevételével tartandó fenn és fejlesztendő, ha az azt megvalósító fűtőerőművek korszerűek és energiatakarékosak.

Szociális bérlakások. Az energiaszegénység nagy részben a városi lakótelepek közműszolgáltatásait igénybe vevő, amúgy is szegény lakók körére jellemző. Az ő szociálisan indokolt támogatásukat, az egyes közműszolgáltatások ártámogatása helyett, az önkormányzat tulajdonában lévő, „szociális bérlakás” támogatást tartalmazó kedvezményes lakbérben lehetne érvényesíteni. A „lakbér”, a lakásbérlet díja mellett, egy minimálkomfortú közműszolgáltatás díját is tartalmazná. Ennek szükségessége megjelent a kormányzati retorikában, a kormány/önkormányzat tervezett új munkamegosztása segítheti ezt a folyamatot.

Közlekedésenergetika

Közlekedésfejlesztés. A jövő fontos feladata megvizsgálni a közlekedés energiahordozó-összetételének lehetséges módosításait: azok gazdaságosságát, kihatását a környezet állapotára, az energiastratégiában kitűzött célok támogatása szempontjából. Vizsgálandó témák lehetnek: gázüzemű tömegközlekedési járművek elterjesztése, nap- és szélenergia integrálása az energiarendszerbe a villamosenergia-rendszer megkerülésével, közvetlenül jármű-akkumulátorok töltésére felhasználva.

A közúti, a vasúti és a vízi közlekedést egyaránt felölelő olyan közlekedésfejlesztési stratégiát kell kidolgozni és megvalósítani, amelynek egyik domináns eleme a közlekedési ágazaton belüli közösségi érdekű energiagazdálkodás elérésére való törekvés, támogatva a Nemzeti Energiastratégiát.

Köszolgáltatások

Mivel a piaci viszonyok terjesztése csak részleges eredményekkel járt, és talán a legérzékenyebb ponton, a végfelhasználói árak alakulásában nem sikerült elérni a kívánt célt, az európai uniós szabályozás némiképp felpuhult, és nagyobb teret engedett a régi „bevált” központi árszabályozásnak. Az Európai Unió jogrendje bevezette az ún. „egyetemes szolgáltatást”, melyet a vonatkozó direktívák úgy határoznak meg, hogy az egy olyan piaci szolgáltatás, melynek keretében az arra lehetőséget kapott fogyasztók speciális körülmények mellett speciális minőségű villamosenergia-ellátásban részesülnek speciális áron.²⁸ Ez lehetőséget biztosított arra, hogy az állam megkezdje az energia-végfogyasztók helyzetének javítását.

A tulajdon szerepe. 2010-re már társadalmi méretekben is nyilvánvalóvá vált, hogy a fogyasztók védelme csupán szabályozási eszközökkel az energiaszolgáltatásban sem oldható meg a minimálisan elvárható szinten. A piacgazdasági viszonyok tiszteletben tartása mellett az állami, közösségi tulajdonosi jelenlét legalább részleges helyreállítása megkerülhetetlenné vált. Ennek egyik fontos eleme a közszolgáltatások elhibázott privatizációjának korrigálása, az energetika magánosításának lehető, részleges visszafordítása.

Az anyagi feltételektől függően tovább kell folytatni az alapvető jelentőségű közműrendszerek visszavásárlását. A közösségi/állami közművagyon körét és működtetésének szabályait a vagyontörvényben, az energiatörvényben és a közműtörvényben kell szabályozni.

Nonprofit közszolgáltatás. A tulajdonos állam eldöntheti a tulajdon működtetésének közérdekű célját, ami például a rendszer indokolt költségeinek megtérülését biztosító, legolcsóbb szolgáltatás. Vagyis kimondhatja, hogy az energiaszolgáltatás nem vállalkozói tevékenység. Ez a

**...lehetőséget biztosított
arra, hogy az állam
megkezdje az energia-
végfogyasztók helyzetének
javítását.**

nonprofit működtetés lényege. Ezért fontos a tulajdonosi rendelkezési jog minél nagyobb arányú visszaszerzése a közszolgáltatások területén. Egy cég részvényesei megkövetelik a vállalkozástól a hasznot. A jó kormányok a lakosság, esetünkben a tízmillió magyar részvényes érdekét képviselik.

A 2014. évi választások után a következő magyar kormánynak választ kell adnia arra a kérdésre, hogy milyen eszközökkel tudjuk levinni az Amerikai Egyesült Államok árszintjére a magyar energiaárszintet.²⁹

Energiatörvény.³⁰ Az ágazati (gáz-, villamosenergia- és távfűtési) törvényeket csak az általános energiatörvény elfogadása után kell megalkotni, illetve a jelenlegieket gyökeresen átdolgozni. Ezekben csak az ágazatok specifikus kérdéseit kell szabályozni, arra törekedve, hogy minél kevesebb alacsonyabb rendű jogszabályra legyen szükség. E törvényhez kapcsolódik a „közszolgáltatások alkotmánya”, a közszolgáltatási törvény, amely az energetika mellett valamennyi közszolgáltatásra vonatkozna.

A magyar energiapolitika alapjait egy általános energiatörvényben kell összefoglalni, amit már az 1993. évi OGY-határozat is előírt. Ebben kell meghatározni az állam ellátásbiztonsági felelősségét, szerepvállalási területeit, az energetika állami intézményrendszerét, az állami hatóságok jogosítványait és kötelezettségeit, a káros monopóliumok kialakulását megakadályozó szabályokat.

Közszolgáltatási törvény. Naponta tapasztalható sajnálatos tény, hogy a fogyasztók kiszolgáltatottak a „közműszolgáltatók” erőfölényének. A mai privát közműszolgáltatóknak csak a nevében maradt meg a közmű szó, tevékenységük azonban nem a közérdek szolgálata, hanem a profitszerzés, miközben nincs ellátási felelősségük. Valódi fogyasztóvédelem pedig nincs.

Az elmúlt négy évben alapvető változás ment végbe a fogyasztóvédelemben: a fogyasztói jogok védelme bekerült az Alaptörvénybe.³¹ A közszolgáltatásokról a rezsicsökkentés kapcsán már eddig hozott törvények hiánypótlók. Több olyan fogyasztóvédelmi intézkedést tartalmaznak, amelyeket a liberális villany- és gáztörvények szüntettek meg. (Ügyfélszolgálati irodák, óraleolvasás, számlázás, kikapcsolás, szolgáltatók szankcionálása.)

A kormány által már kilátásba helyezett közszolgáltatási törvényben valamennyi közszolgáltatásra kiterjedően szabályozni kell az energia-közszolgáltatások általános jellemzőit, azoknak állami garanciáit, az energetikai fogyasztóvédelem szabályait.

Nemzeti energetikai társaság. A rendszerváltozás után az energetikában nemzeti tulajdonban csak a Paksi Atomerőmű, a nagyfeszültségű alaphálózat és a rendszerirányítás maradt. Ez a maradék, s a benne megtestesülő szakmai tudás lett az MVM, amely egyúttal a teljes magyar nemzeti energetika maradéka is. Ha ezt a liberálisok szándéka szerint szétverték volna, akkor végleg megszűnt volna a magyar energetika, annak minden következményével együtt. Alapkérdéssé vált a stratégiai jelentőségű MVM-nek széles körű társadalmi összefogással történő megvédése.³² A villamosenergia-iparág sok erénye közül kiemelkedik a szolidaritás. A szakmai és iparági közvélemény hatásos akciói³³ nyomán ezt a pártpolitikai érdekek felett álló össznemzeti érdeket a politikai erők döntő többsége is felismerte. 2006-tól a vezető parlamenti pártok között egyetértés kezdett kialakulni a nemzeti villamos társaság szükségességét és szerepét illetően. Több mint egy évtizedes követelésünk volt a nemzeti villamos társaság létrehozása. Most az energetikai tulajdon s ennek révén a közszolgáltatások visszaszerzése új bővített szervezeti formát is lehetővé tett. Kézenfekvő, hogy ennek magja az MVM legyen.

Az állami tulajdonú MVM tevékenysége a villamos energia mellett gázellátással bővülve egyre inkább nemzeti energiaszolgáltató jelleget vesz fel. Ez az integráció képezi az alapját a nemzeti energia-közszolgáltatásnak.

2011-ben egy átlagos háztartás telefonra és más hírközlési szolgáltatásra 50 211 Ft-ot adott ki, miközben a villamos energiára 47 817 Ft-ot,³⁴ vagyis a hírközlési szolgáltatások is aránytalanul drágák, s ez csak úgy csökkenthető, ha ezen a területen is megjelenik a közösségi érdekű állami szolgáltató.

Helyes az a törekvés, hogy a legnagyobb nemzeti közszolgáltató társaság részt vállaljon a hírközlési szolgáltatásban is.

Fogyasztóvédelem

Fogyasztóvédelmi szervezet. Évek óta javasoljuk egy közszolgáltatási törvényben szabályozott, a költségvetés által finanszírozott, háromoldalú (szolgáltató, fogyasztó, állam) független fogyasztóvédelmi szervezet felállítását és működtetését.³⁵ Ennek komoly költségei vannak, ugyanis a szolgáltatókkal csak megfelelő szakmai és jogi felkészültségű fogyasztói oldal lehet eredményes tárgyalópartner. E tevékenység során alapvető

követelmény a nyilvánosság biztosítása és az energetikai információkhoz való szabad hozzáférés.

Árrendszer. A gáz, a villany és a távfűtés területén, az uniós szabályozás adta lehetőségeken belül, bevezették a hatósági ármegállapítást. Először csak befagyasztották a fogyasztói energiaárakat, majd 2013 januárjától megkezdődött a rezsicsökkentés. Ezzel, valamint a magán- és külföldi tulajdonú energiaszolgáltatók „megadóztatásával” az extraprofit egy részét visszajuttatták a fogyasztóknak. A rezsicsökkentés tehát egy nagyon szerény „jóvátétel” csupán. Akkor a gáz, az áram és a távhő ára mérséklődött tíz százalékkal az előző évi árakhoz képest. Novemberben pedig újra a gáz, az áram és a távhő ára csökkent, ezúttal 11,1%-kal, vagyis év végétől összesen 20%-kal lett olcsóbb a gáz, a távhő és az áram. 2013. december közepén Orbán Viktor miniszterelnök jelentette be, hogy a Fidesz dolgozik a harmadik rezsicsökkentésen.³⁶ Tartósan fenntartható rendszerré kell tenni a rezsicsökkentést. Az árcsökkentés mellett ennek része az energiaszolgáltatások szabályozása és az energiahatékony beruházások elősegítése.³⁷

*A rezsicsökkentés nem politikai, hanem elsősorban makrogazdasági kérdés, és részben közösségi érdek. A közszolgáltatást végző cégek méltányos árainak kiszámítása pedig jól tervezett és elszámolt önköltségen alapul.*³⁸ *A rezsicsökkentést az energetikai árrendszer megreformálásával kell az energiapolitika részévé tenni.*

Szociális tarifák bevezetése. A szociális tarifa abból az egyszerű tényből indul ki, hogy egyrészt a társadalmilag minimálisan szükséges energiaigény jól definiálható, másrészt a családok energiafogyasztása elég jó arányosságot mutat vagyoni helyzetükkel. Vagyis a szegényebb családok kevesebbet fogyasztanak energiából is, de ha ezt nem tudják megfizetni, akkor kiesnek a szolgáltatásból, és szinte azonnal a társadalomból is. Az így kialakuló „roncstársadalom” nemcsak erkölcsileg elfogadhatatlan, hanem gazdaságilag, szociológiailag is roppant veszélyes. A rászorulókat a minimálisan szükséges energiaigényüket számukra még elfogadható áron kapják, a hiányzó bevételt a többi fogyasztó fedezi saját fogyasztása arányában. A nagycsaládosok, bár sajnos általában szegények, de viszonylag sokat fogyasztanak. Ezt a korrekciót viszonylag könnyen meg lehet oldani.

A társadalmi szolidaritást szociális tarifa alkalmazásával kell kikényszeríteni. A szolidaritás elvén működő „szociális tarifa” szerint az energiaszolgáltatók bizonyos fogyasztási szint alatt kedvezményesek.

Az energetika szakmai infrastruktúrája

Energiastratégiai intézet. Az ipar, a közlekedés, a mezőgazdaság, a szolgáltatások és a háztartások energiaellátását egyaránt érintő komplex energetikai feladatok vizsgálatára és összehangolására a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium keretén belül, vagy annak felügyelete alatt állami energiastratégiai intézetet kell működtetni, amely a szükséges döntés-előkészítő műszaki és gazdasági elemzéseket elvégzi a közösséget képviselő kormány által meghatározott értékrend alapján. Az intézmény feladata a külföldi és hazai energetikai folyamatok figyelemmel kísérése és elemzése alapján az ország társadalmi-gazdasági programjaihoz illeszkedő energetikai stratégiák kidolgozása, összehangolása. Ez a szervezet lenne az Európai Unióban dolgozó képviselőknek, az OECD magyar delegációjának, a visegrádi négyek energetikai együttműködésének szakmai háttérintézménye, szakmai koordinátora.

Oktatás. A neoliberális eszme jegyében jelentősen felhígult a felsőoktatási rendszer, számtalan olyan energetikai tárgyat is oktató főiskola vagy egyetemi szak is alakult, amelyre nincs szükség, igazi tudást, világképet, problémamegoldó képességet nem ad.

A felsőoktatás napirenden lévő reformja során az energetikai oktatás profiltisztítását is napirendre kell tűzni.

JEGYZETEK

- ¹ Orbán Viktor a *The Daily Telegraph* című brit napilapnak adott interjút, amely az újság online kiadásában jelent meg. InfoRádió / MTI, 2013. október 12.
- ² *A helyreállítás energiapolitikája. Az Energiapolitika 2000 Társulat programjavaslata.* Budapest, 2010. február 08. <http://enpol2000.hu/dokumentumok/allasfoglalasok/article/67-%C3%8111%C3%A1sfoglal%C3%A1sok%20/214-katy-zas-helyett-j-utataz-energetikaban>
- ³ Fenyves Iván: *Energetikai világproblémák Dél-Afrikából nézve.* <http://enpol2000.hu/rendezvenyek/enpol-hetf/article/Rendezv%C3%A9nyek/6-H%C3%A9tf%C5%91%20est%C3%A9k/379-130-energiapolitikai-hetfo-estek>
- ⁴ A nem hagyományos technológiával kitermelhető szénhidrogének – palaolaj, palagáz – viszonylag olcsó kitermeléséről van szó. Az új, hidraulikus repesztéses technológiával olyan készletek érhetők el, amelyek eddig nem voltak hasznosíthatók.

- ⁵ Tálás Péter: *A palagáz okozza az amerikai külpolitikai fordulatot*. InfoRádió, 2014. január 2. <http://inforadio.hu/hir/belfold/hir-606276>
- ⁶ Katona Tamás János: *Észrevételek a Nemzeti Energiastratégiához*. Energiagazdálkodás, 54. évf., 2013/1.
- ⁷ *Európa 2020. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája*. Európai Bizottság, Brüsszel, 2010.3.3.COM(2010). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>
- ⁸ *Új helyzetet hozhat a palagáz*. Napi Gazdaság, 2014. január 14.
- ⁹ Héjjas István: *Az élet megóvása és a környezetvédelem. Tények és hiedelmek*. Czupi Kiadó, Nagykanizsa, 2013.
- ¹⁰ Marnitz István: *MSZP-s nem a bővítésre*. Népszabadság, 2011. december 17.
- ¹¹ *A szocialista párt energiapolitikai elképzelései*. Gepnarancs.hu, 2014. január 8.
- ¹² *Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia (NÉS-2)*. Szakpolitikai vitaanyag, 2013. szeptember.
- ¹³ *Az EU egyre inkább függő helyzetbe kerül az energiainporttól*. Portfolio.hu, 2013. november 8.
- ¹⁴ *Együtt küzdenek a V4 országok az energiabiztonság javításáért*. Portfolio.hu, 2013. december 12.
- ¹⁵ *Újabb rezsicsökkentéssel indul az év a közműszektorban*. Napigazdasag.hu, 2013. december 30.
- ¹⁶ *Az oroszok bővíthetik a Paksi Atomerőművet*. Napi Gazdaság, 2014. január 15.
- ¹⁷ *Paks nélkül nincs versenyképes magyar gazdaság*. Kossuth Rádió, 180 perc, 2013. január 17.
- ¹⁸ *Az Energiapolitika 2000 Társulat üdvözlí a Paksi Atomerőmű bővítésére vonatkozó megállapodást*. <http://enpol2000.hu/hirek-info/article/Aktu%C3%A1llis/64-Aktu%C3%A1llis%20h%C3%ADrek/425-az-energiapolitika-2000-tarsulat-udvozli-a-paksi-atomeromu-boviteserevonatkozo-megallapodast>
- ¹⁹ *A Mátrai Erőmű fejlesztése*. <http://enpol2000.hu/rendezvenyek/enpol-hetf/article/Rendezv%C3%A9nyek/6-H%C3%A9tf%C5%91%20est%C3%A9k/39-83-energiapolitikai-hetfo-este>
- ²⁰ *Az átviteli hálózati fejlesztések és rekonstrukciós munkálatok 1995–2010*. Mavir Zrt. Budapest, 2011.
- ²¹ *Az OVI Története*. www.ovit.hu/tortenet.html
- ²² Mosonyi Emil: *A hazai vízgazdálkodás távlati feladatai*. Mérnök Újság, 2007. március.
- ²³ Járosi Márton: *Életem a magyar energetikáért*. Püski Kiadó, Budapest, 2010.
- ²⁴ Kerényi A. Ödön: *Az EU Duna-stratégia magyar értelmezése hátrányos Magyarországnak*. <http://realzoldek.hu/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=1160>

- ²⁵ Lévai András: *A Duna Pozsony alatti magyar szakaszának tragédiája*. Püski Kiadó, Budapest, 2000.
- ²⁶ Büki Gergely: *Kapcsolt energiatermelés a magyar energetika történetében, és mai problémái*. MVM Közleményei, 2010/2.
- ²⁷ Büki Gergely: *Településenergetika – hőellátás*. Magyar Energetika, XX. évf., 6. sz.
- ²⁸ Kacsó András: *A villamosenergia-kereskedelem története az MVM csoportnál*. Magyar Villamos Művek Közleményei, L. évf., 3–4. sz., 2013.
- ²⁹ *Készül a közmű-szolgáltatási törvény*. www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/keszul-a-kozmu-szolgalatasi-torveny
- ³⁰ Járosi Márton: *Magyar energiapolitika. A magyar energetika szellemi-történeti vázlata és stratégiai kérdései*. <http://enpol2000.hu/rendezvenyek/energiapolitikai-forumok/article/Rendezv%C3%A9nyek/7-Energiapolitikai%20f%C3%B3rumok/98-9-energiapolitikai-foruma-levai-orokseg-es-a-magyar-energetika-2008>
- ³¹ *Korszakváltó hazai fogyasztóvédelem*. Magyar Nemzet, 2014. január 14.
- ³² *Védjük meg a magyar energetika utolsó bástyáját!* Forró Drót, 14. évf., 4. sz., 2008. április, 5. o.
- ³³ *Nyílt levél a kormány és a parlamenti pártok részére az MVM meggondolatlan szétdarabolása és privatizációja ellen*. <http://enpol2000.hu/dokumentumok/egyeb-dokumentaciok/article/Dokument%C3%A1ci%C3%B3k/12-Egy%C3%A9b%20dokument%C3%A1ci%C3%B3k/421-nyilt-level-a-kormany-es-a-parlamenti-partok-reszereaz-mvm-meggondolatlan-szetdarabolasa-es-privatizacioja-ellen>
- ³⁴ Gerse Károly: *Visszatekintés*. Magyar Villamos Művek Közleményei, L. évf., 3–4. sz., 2013.
- ³⁵ Járosi Márton: *Magyar energiapolitika – 2006*. 7. Energiapolitikai Fórum, Budapest, 2006. február 14.
- ³⁶ *Várhatóan a hét végéig tesz javaslatot a következő rezsicsökkentésre az ezzel foglalkozó fideszes munkacsoport*. m1, Híradó reggel, 2014. január 6.
- ³⁷ Fenntartható rendszerré kell tenni a rezsicsökkentést, hangsúlyozta Cséfalvay Zoltán. mr1, Kossuth Rádió, Reggeli Hírek, 2014. január 8.
- ³⁸ Domokos László: A rezszi nem politikai, hanem közgazdasági kérdés, jelentette ki az Állami Számvevőszék (ÁSZ) elnöke. InfoRádió/MTI, 2014. január 7.